

گزارش بازدید از پسته ترکیه

سحر نخعی

مسئول روابط بین‌الملل انجمن پسته ایران

دیم در یک سال نا‌آور ۲۰۰ کیلوگرم و در سال آور ۱۰۰۰ کیلوگرم در هکتار است. متوسط برداشت در باغ‌های آبی در یک سال نا‌آور ۱۰۰۰ کیلوگرم و در سال آور ۲۵۰۰ کیلوگرم در هکتار اعلام شد. هزینه تولید پسته برای هر کشاورز حدود ۱٫۵ دلار برآورد می‌شود. قیمت باغ از ۱ تا ۱۰ دلار برای هر متر مربع متفاوت است. عوامل موثر بر این قیمت، نزدیکی به شهر، کیفیت خاک و تعداد درختان است. همچنین رئیس مرکز تحقیقات توضیح داد، با توجه به اینکه حدود ۹۵ درصد از سطح زیرکشت پسته در ترکیه دیم است، بارندگی یکی از مهمترین فاکتورهایی است که به‌طور مستقیم در میزان پسته تولیدی این کشور اثر دارد. در حال حاضر میزان متوسط بارندگی سالیانه در مناطق پسته خیز ترکیه حدود ۲۰۰ تا ۶۰۰ میلی‌متر اعلام می‌شود.

ارقام پسته ترکیه

قرمز، کشیده، حلی و سیرت پیوندهای غالب پسته در ترکیه محسوب می‌شوند. بسیاری از این ارقام در موسسه تحقیقات غازی آنتپ موجود و در خصوص ویژگی‌های آنها تحقیق شده که به بعضی از این ویژگی‌ها اشاره شده است: پایه‌های غالب پسته آنتپ، باتومی و تربیت‌سوس هستند و وارپته‌های تازه به ثبت رسیده تکین، باراک استار، آکینچی، اویگنر، آتلی و ازتورک می‌باشند.

۴ نوع پسته نر: اویگور، کاسکا، ازتورک، اکوستین

در ادامه رئیس مرکز تحقیقات پسته غازی آنتپ، پروژه‌های تحقیقاتی اجرا شده و در دست اقدام این مرکز را اعلام نمود.

بازدید از مرکز تولید باقلوای پسته

(CELEBIOGLU)

در این روز برای بازدید از نحوه تولید باقلوای پسته به کارگاه و فروشگاه باقلو رفتیم. بازدید از فرآیند تولید، بخشی از فرآیند بازاریابی و فروش این فروشگاه بود.

کشیده اوزون، آنتپ (حلی) و سیرت هستند. تعدادی درخت تازه پیوند خورده احمدآقایی نیز مشاهده می‌شد. آبیاری زیر سطحی را بعد از ۱۰ سال از کاشت درختان اجرا کرده بودند، فاصله لوله‌ها با درختان حدود ۲ متر و دبی قطره چکان‌ها ۲ لیتر در ساعت بود. برای درختان کوچک فاصله بین قطره چکان‌ها ۲۰ سانتی‌متر و برای درختان بزرگ ۴۰ سانتی‌متر بود. سطح ایستایی آب‌های زیر زمینی این منطقه حدود ۸۰ تا ۱۰۰ متر اعلام شد.

پس از بازدید از باغ‌ها و نهالستان به دفتر مرکز تحقیقات رفتیم و با ریاست موسسه آقای نوزت اصلان (Nevzat Aslan) ملاقات کردیم. ایشان در رابطه با سابقه کاشت و تعداد درختان پسته، ارقام موجود، سطح زیر کشت و میزان مصرف پسته در ترکیه توضیحاتی ایراد نمود. بیش از ۹۰ درصد از سطح زیر کشت پسته در ترکیه در مناطق خشک قرار دارد. به گفته وی سالانه ۵ تا ۱۰ درصد به سطح زیرکشت پسته در ترکیه اضافه می‌شود. استان‌های شانلی اورفا و سیرت بیشترین سهم از این افزایش را دارا می‌باشند. متوسط تعداد درختان پسته در ترکیه در هر هکتار ۲۰۰ اصله است. متوسط برداشت پسته باغ‌های

تور بازدید از صنعت پسته ترکیه از تاریخ ۱۲ تا ۱۴ شهریور ماه ۱۳۹۷ با هدف آشنایی اعضای انجمن با پتانسیل‌ها و توانمندی‌های پسته این کشور برگزار شد. در این تور تعداد ۲۴ نفر از اعضای انجمن متشکل از باغداران و صادرکنندگان طی ۳ روز از باغ‌های، ترمینال‌های ضبط و مراکز فرآوری، موسسه تحقیقات و بازار بورس کالا و صنایع تبدیلی پسته در شهرهای غازی آنتپ و شانلی اورفا بازدید کردند. جزئیات برنامه‌های بازدید از صنعت پسته این کشور در ادامه ارائه شده است.

روز اول

بازدید از مرکز تحقیقات پسته غازی آنتپ در روز اول، برنامه تور با بازدید از مزرعه تحقیقاتی این مرکز آغاز شد. بنا به گفته کارشناس مرکز تحقیقات، آقای محمت اوزون (Mehmet Uzun)، ارتفاع از سطح دریا حدود ۸۰۰ متر و میزان بارندگی آن منطقه حدود ۵۰۰-۳۰۰ میلی‌متر است، باغ‌های پسته با فواصل درختان زیاد، آبیاری قطره‌ای زیر سطحی و خاک قهوه‌ای رنگ، باغریزی شده اند. ارقام پسته موجود در باغ‌های این منطقه رقم

شهرهای پسته خیز ترکیه و تعداد درختان موجود در سال ۲۰۱۸

شهر	مساحت (هکتار)	تعداد درختان	درختان بارده	درختان جوان
غازی آنتپ	۱۳۶,۳۴۷	۲۲,۶۹۵,۲۰۰	۱۷,۷۰۳,۳۴۳	۴,۹۹۱,۸۵۷
شانلی اورفا	۱۲۵,۳۹۸	۲۷,۶۱۹,۰۳۲	۱۸,۳۰۰,۴۸۶	۹,۳۱۸,۵۴۶
آدیامان	۲۵,۸۰۹	۶,۵۹۶,۵۹۵	۴,۶۶۸,۸۳۰	۱,۹۲۷,۷۶۵
سیرت	۱۸,۸۰۷	۳,۷۶۷,۶۵۲	۲,۷۰۸,۰۰۰	۱,۰۵۹,۶۵۲
کاهرامانماراس	۶,۷۹۹	۱,۰۸۲,۵۵۰	۸۱۰,۰۵۰	۲۷۲,۵۰۰
کیلیس	۶,۳۳۵	۱,۰۵۹,۳۸۷	۸۰۴,۸۰۷	۲۵۴,۵۸۰
سایر مناطق	۹,۳۰۹	۴,۴۰۵,۳۶۶	۲,۷۷۰,۰۸۰	۱,۶۳۵,۲۸۶
جمع کل ترکیه	۳۲۸,۸۰۴	۶۷,۲۲۵,۷۸۲	۴۷,۷۶۵,۵۹۶	۱۹,۴۶۰,۱۸۶

منبع: مرکز تحقیقات پسته غازی آنتپ

بازدید از باغ های پسته روستای تکتاشی

مشاهده کردیم که در آن ابتدا خیس کردن و نمک زنی انجام می‌شد و بعد درون چند کوره کوچک پسته‌ها برشته می‌شدند.

بازدید از ترمینال فرآوری پسته آنتپسان (Antepsan)

مجموعه فرآوری بعدی که برای بازدید در نظر گرفته شده بود نوساز بود. ماشین آلات تازه نصب شده و حتی برخی هنوز فعال نشده بودند. دو خط در یک سالن حدود ۱۵۰۰ متری وجود داشت؛ یکی مربوط به پسته خشک و دیگری مربوط به مغز پسته می‌شد.

سیستم پسته خشک به این صورت بود که پسته خشک شده در پوست نرم وارد چند قیف و مخزن استیل می‌شد و بعد به آن آب اضافه می‌شد تا پسته و پوست آن مدتی خیس بخورد و بعد درون دستگاهی پوست خیس شده از پسته جدا می‌شد. در مرحله بعد دستگاهی شبیه غربال با فشار آب پوست را از پسته جدا می‌کرد. مرحله بعد غربالی طبقاتی بود که پسته را سایزبندی می‌کرد و هر سایز وارد یک ماشین آبخندان کن (چکش زن) می‌شد. پسته‌ها به صورت مخلوط خندان و ناخندان وارد این مرحله می‌شدند، چون درصد بالایی از پسته ترکیه دهان بست است؛ البته مشخص نبود که دستگاه آبخندان کن چگونه کار می‌کند؛ اما بر اساس ظاهر و به دلیل درجه‌بندی به نظر می‌رسید با فشار کار می‌کند. از طرفی آثار زخم و خراش هم روی پسته‌ها مشاهده می‌شد. البته روی دستگاه درجه فشار باد هم وجود

مشخصه	وزن ۱۰۰ دانه (گرم)	رنگ پوست	رنگ مغز	شکل دانه	زمان برداشت
قرمز	۱۲۳,۲۵	قرمز متمایل به بنفش	سبز-سرخ	کشیده	۹ سپتامبر
اوزون	۱۲۵,۹۶	قرمز	سبز-سرخ	کشیده	۱۷ سپتامبر
*سیرت	۱۳۳,۸۰	زرد متمایل به نارنجی	زرد	تخم مرغی	۲۵ سپتامبر
**اوحدی	۱۲۹,۰۸	صورتی تیره	زرد	گرد	۲۵ سپتامبر
حلبی	۱۲۷,۰۰	صورتی گیلاسی	سرخ	کشیده	۱۰ سپتامبر
تکین	۱۳۵,۹۸	زرد متمایل به صورتی	زرد	تخم مرغی	۱۴ سپتامبر

انواع محصولات کشاورزی مثل غلات، حبوبات، دانه های روغنی و مغزجات از جمله پسته مشغول است. با اعضای تور انجمن ابتدا از خط فرآوری تر این شرکت بازدید کردیم که البته به دلیل فعال نبودن نحوه عملکرد آن زیاد مشخص نبود. در ادامه خط فرآوری بعد از دستگاه‌های جدا کن سوزنی، غربال سایز بندی پسته قرار گرفته بود. تعدادی ماشین چکش زنی برای پسته‌های دهن بست نیز وجود داشت. در بخش دیگری از سالن دستگاه‌های تولید مغز قرار داشتند که سیستم و تکنولوژی آنها مشابه نوع ایرانی شامل غربال سایزبندی، پسته خردکن‌های تویی گرد و پس از آن غربال جهت جدا کردن پوست بود. در مرحله بعدی دستگاه برشته کنی را

آن‌طور که مشاهده شد کارتن‌های مغز سبز سالم وارد کارگاه شده، در آنجا توسط دستگاه های خردکن خرد و پودر می‌شد و در سه سایز ریز، درشت و پودر برای تولید باقلوا به مصرف می‌رسید. این فروشگاه با خرید ۳۰۰ تن مغز سبز در سال یکی از بزرگ‌ترین مراکز تولید باقلوای غازی آنتپ بود.

روز دوم

بازدید از ترمینال فرآوری پسته تیریایی (Tiryaki)

روز دوم با بازدید از مرکز فرآوری پسته تیریایی آغاز شد. شرکت تیریایی در سال ۱۹۶۵ با تأسیس ترمینال فرآوری حبوبات آغاز به فعالیت کرد. هم اکنون این کارخانه در ۱۸ مرکز مختلف به فرآوری

بازدید از شرکت فراوری پسته آنتپسان - غازی آنتپ

میلیون یورو می‌رسد. ظرفیت هر دستگاه شکست (تولید مغز) نیز ۸۰ کیلوگرم در ساعت و قیمت آن ۸۵۰۰ یورو بود.

■ بازدید از بازار بورس کالای غازی آنتپ

در آغاز جلسه در بورس کالای غازی آنتپ، آقای جسیم ارسلان، نایب رئیس بازار بورس ضمن خوشامدگویی به گروه، آرزوی حفظ ارتباط با انجمن پسته ایران را ابراز داشت. افراد حاضر در جلسه تعدادی از اعضای هیأت مدیره بازار و ۱۰ نفر از تجار و خریداران پسته عضو آن بودند. خانم ازگور بایرام دبیرکل بازار بورس نیز ضمن خوشامدگویی به گروه انجمن یک معرفی کوتاه از بازار بورس کالا ارائه داد. طبق توضیحات وی بازار بورس از سال ۱۹۵۸ آغاز به فعالیت کرده و در حال حاضر ۱۳۲۸ عضو دارد که از این تعداد ۳۲۲ نفر در زمینه پسته فعالیت می‌کنند. فعالیت‌های این بازار غیر از پسته به غلات، حبوبات، زیتون، خوراک دام و ادویه‌جات نیز اختصاص دارد. یکی از پروژه‌هایی که در حال اجرا در این بازار است، ساخت ساختمانی مربوط به دپوی پسته با ظرفیت ۱۰ هزار تن است. بودجه‌ای که دولت به این پروژه اختصاص داده ۱ میلیون و ۶۵۰ هزار یورو است. بعد از ارائه گزارش ارسلان، افراد به بحث و گفتگو راجع به وضعیت پسته ایران و ترکیه پرداختند. برای مثال اعضای بازار

داشت. پسته‌های ترک خورده که خیس هم بودند بعد از عبور از دستگاه سورت‌تر جهت جدا کردن دانه‌های بدرنگ، نم‌زنی می‌شدند و بعد وارد هیترهای برشته‌کن می‌شدند؛ سپس از غربال عبور می‌کردند تا هم خنک شوند و هم خاکه و پوست و مغزشان گرفته شود. نکته جالب اینکه سوخت حرارت برشته‌کن‌ها از پوست استخوانی پسته تأمین می‌شد. در مرحله آخر هم پسته‌ها بسته‌بندی می‌شدند.

خط دیگر این شرکت مربوط به تولید مغز پسته بود. دستگاه‌های این مجموعه از شرکت تولید ماشین آلات فرآوری پسته اوزر ماکینا (Ozer Makina) خریداری شده بود.

■ بازدید از شرکت سازنده ماشین آلات و خطوط فراوری پسته اوزر ماکینا

تولید اصلی این کارخانه یک دستگاه آب خندان کن بود. قیمت هر ماشین ۱۱۰ هزار یورو اعلام شد که البته مطلع شدیم تا یکسال آینده امکان فروش به ایران ندارند، اما در حال تأسیس نمایندگی در ایران هستند. مدیر این شرکت آقای کمال اوزرمت اعلام کرد که فروش تکی این دستگاه میسر نیست و برای هر خط حداقل باید هفت دستگاه خریداری شود؛ یعنی قیمت هر خط ۷۷۰ هزار یورو می‌شود که با سایر متعلقات آن به حدود یک

بازدید از شرکت فراوری پسته آنتپسان - غازی آنتپ

بازدید از شرکت فراوری پسته تیریاکی - غازی آنتپ

بازدید از بازار بورس کالای غازی آنتپ

جلسه با رئیس مرکز تحقیقات پسته - غازی آنتپ

امسال ترکیه خواهد شد، چرا که تقاضا برای پسته بالا رفته است و قیمت‌ها حدود ۲۰ درصد افزایش یافته است. وقتی که بازار آزاد باشد عرضه و تقاضا قیمت را تعیین می‌کند.

- به نظر می‌رسد اکثر باغ‌های پسته در این منطقه زیر ۵۰ هکتار هستند و به صورت خرده مالکی اداره می‌شوند. عمده مالکین چه کسانی هستند؟

در ترکیه اکثر مالکیت باغ‌ها به صورت خصوصی است. البته یک باغ بزرگ تحقیقاتی در شهر جیلان پینار وجود دارد که متعلق به دولت است.

- لطفاً در مورد منابع آبی ترکیه توضیح دهید.

اکثر سطح زیر کشت پسته در ترکیه به صورت دیم است. باغ‌های ترکیه در مناطق شیب دار واقع شده اند و سیستم آبیاری هم وجود ندارد. توضیح خاصی در مورد وضعیت منابع آبی نداریم، ولی در بعضی مناطق چاه‌هایی زده شده است. در پایان جلسه جسیم ارسالن تأکید کرد که با توجه به روابط دوستانه ترکیه و ایران و سابقه مشترک تاریخی، فرهنگی و اقتصادی این دو کشور، همکاری دوجانبه در جهت پیشبرد و توسعه صنعت پسته و تلاش برای سبقت گرفتن از رقیب آمریکایی الزامی است.

روز سوم

بازدید از باغ‌های پسته روستای تکتاشی

برنامه روز سوم با حرکت به سمت شهر نیزیپ (Nizip) که در ۵۰ کیلومتری شرق غازی آنتپ بود، آغاز شد. در تمام طول مسیر تپه‌های اطراف عمدتاً زیر کشت پسته بودند، در بعضی مناطق درختان زیتون و انگور هم در بین آنها مشاهده می‌شد. در حوالی نیزیپ در منطقه‌ای به نام روستای تکتاشی از باغ پسته‌ای ۴۰۰ هکتاری بازدید کردیم. سن درختان حدود ۳۲ سال بود و از ۶ سالگی به بعد با آبیاری زیر سطحی محصول می‌دهند. رقم غالب آن منطقه آنتپ بود. باغ‌ها قبلاً دیم بوده که در سال‌های اخیر به دلیل بارش کم باران، آبیاری زیر سطحی را شروع کرده‌اند. در گذشته متوسط بارندگی آن منطقه ۴۰۰ تا ۵۰۰ میلی‌متر در متر مربع (mm/m2) بوده که هم اکنون به

بورس راجع به چگونگی عملکرد سیستم‌های آبیاری در ایران کنجکاو نشانی دادند و تمایل خود به بازدید از صنعت پسته ایران در سال آینده را ابراز نمودند. در ادامه به بخش پرسش و پاسخ بین اعضای انجمن و مسئولین بازار بورس می‌پردازیم:

- چند درصد پسته غازی آنتپ در بازار بورس معامله می‌شود؟

در حال حاضر حدود ۶۰ درصد از پسته تولید شده در غازی آنتپ در این بازار معامله می‌شود.

- تجارت پسته در این بازار برای عموم آزاد است؟

خیر، انجام معامله در بازار بورس فقط برای اعضا امکان پذیر است و اکثر کشاورزان منطقه عضو بازار هستند.

- مکانیزم خرید و فروش پسته در این بازار چگونه است؟

بازار بورس عملاً محلی برای حضور فروشندگان و خریداران است. طرفین معامله بعد از به توافق رسیدن بر سر قیمت مطابق مکانیسم بازار آزاد، به اینجا می‌آیند و به عقد قرارداد برای خرید و فروش پسته یا صادرات آن به اروپا می‌پردازند و بدین ترتیب به معامله خود رسمیت می‌بخشند.

- هدف از تشکیل بازار بورس پسته چه بوده است؟

وقتی که مردم به تجارت آزاد می‌پردازند این بازار معاملات آنها را به ثبت می‌رساند و برای آنها فاکتور رسمی صادر می‌کند.

- ضمانت اجرایی این قراردادها چیست؟

این معاملات توسط سیستم قانونی تجارت آزاد دادگاه ترکیه ضمانت می‌شوند. طرفین در صورت بروز هر گونه مشکل می‌توانند به دادگاه ترکیه شکایت کنند.

- مشتری خارجی نیز در بازار بورس وجود دارد؟

خیر، تجار خارجی نمی‌توانند در این بازار به معامله بپردازند. فقط اعضا امکان تجارت در این بازار را دارند.

- نرخ دلار چه تأثیری بر قیمت پسته در این بازار گذاشته است؟

بالا رفتن نرخ دلار باعث افزایش میزان صادرات محصول پسته

سد فرات - هلفتی - شانلی اورفا

بنا به گفته کارشناس باغ، ارتفاع از سطح دریا ۴۰۰ متر است و سرمایه‌گذاری بهاره هم ندارند. به نظر می‌رسد سرمایه‌های منطقه خیلی تأمین نمی‌شود و یا شاید ارقام آنجا خیلی نیاز سرمایه‌های بالایی ندارند. هزینه تولید هر کیلو پسته در حدود ۹ لیر یا به عبارتی ۱,۵ تا ۳ دلار اعلام شد (در این زمان ۱ دلار معادل ۶,۶ لیر است). یک لایه خاک تا عمق حدود ۵۰ سانتی متری دارند و زیر آن یک لایه سخت سفید رنگ گچی است. مبارزه با علف‌های هرز به دو روش برگردان کردن به عنوان کود سبز و استفاده از علف‌کش‌ها صورت می‌گیرد. قیمت باغ و آب برای یک باغ مثمر با شرایط خوب هکتاری حدود ۵۰ هزار دلار اعلام شد. شرایط تأثیرگذار بر قیمت آب و زمین یا باغ، فاصله از شهر، فاصله از جاده، امکانات، کیفیت خاک (میزان سنگ)، میزان آب، عمق و حجم آب است. در فصل گرده افشانی معمولاً باران ندارند و یا به عبارتی از آن آسیب ندیده‌اند. هزینه کارگر ۱۰ دلار در روز اعلام شد.

۱۸۰ تا ۲۰۰ میلی‌متر کاهش یافته است. بنا بر گفته کارشناس باغ در هر سال بر اساس میزان بارندگی، کمبود آب را محاسبه می‌کنند و با سیستم آبیاری به صورت ماهیانه از ماه می تا اکتبر آبیاری انجام می‌شود. منبع آب آنجا چاه عمیق ۲۰۰ تا ۲۵۰ متری بود و بیشترین نیاز آبی در ماه اوت اعلام شد. عملیات کوددهی عمدتاً همراه آبیاری درون سیستمی بر اساس بررسی نیاز (از طریق آزمایش خاک و برگ) درخت انجام می‌شود. آفت پسیل و نوعی آفت قارچی نیز وجود دارد. در آن مزرعه ۴۰۰ هکتاری که مشابه اکثر باغ‌ها بر روی تپه‌ها واقع شده بود، ۴ حلقه چاه عمیق هم وجود داشت که به نظر می‌رسید به دلیل واقع شدن در بین تپه‌ها مهورها نباید زیاد پُر آب باشند. اما در طول مسیر که به این منطقه رسیدیم چند کانال انتقال آب نوساز مشاهده کردیم که احتمال می‌رود برای انتقال آب پشت سدهای بسته شده بر روی رودخانه فرات باشند.

مسجد غرق شده - تور فرات - هلفتی

بازدید از پسته ترکیه به روایت تصویر

نگهبان باغ های پسته - روستای تکتاشی

پسته چینی - روستای تکتاشی

بازدید از مراحل تولید باقلوا - غازی آنتپ

جلسه اعضای انجمن با رئیس مرکز تحقیقات غازی آنتپ

بازدید از شرکت فراوری پسته تیریکی - غازی آنتپ

نهلستان مرکز تحقیقات غازی آنتپ

اعضای انجمن در باغ های پسته روستای تکتاشی